

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Toepassingen van het Huis van Andolfi in de postmoderne systeemtherapie

---

Maarten van der Linde & Nashwa Gawad

Samenvatting

Hoe kan een hedendaagse systeemtherapeut navigeren als een functionele en werkbare hiërarchie in gezagsrelaties zoek lijkt binnen een systeem? Wat doen we als zorgrollen tussen ouders en kinderen in een gezin zijn omgedraaid? Dit artikel gaat over het werken met een variant van het Structuurmodel die uitgewerkt werd door Andolfi. Andolfi expliciteert het Structuurmodel aan de hand van een intergenerationele metafoor: het Huis. In de praktijk merken wij dat dit Huis van Andolfi zowel een therapeutisch houvast als een diagnostische meerwaarde heeft bij het werken met gezinssystemen. In dit artikel stellen we voor om het moderne perspectief van Andolfi te combineren met een postmoderne niet-wetende attitude, ontleend aan het collaboratief en narratief perspectief. Het Huis van Andolfi kan ingezet worden in behandelingen met gezinnen, stellen en individuen, in alle fasen van de levenscyclus.

In dit artikel beschrijven we het 'moderne' Structuurmodel van Minuchin, gezien door de ogen van Maurizio Andolfi. Zijn invulling van het Structuurmodel wordt ook wel het Huis van Andolfi genoemd (Andolfi & Mascellani, 2012). Het Structuurmodel is ontworpen vanuit het structurele perspectief (Berkvens & Robbe, 2012). Het heeft als doel de veelheid aan informatie die op een therapeut afkomt tijdens een behandeling te ordenen. Deze ordening bestaat uit constructen: deze zijn niet 'de waarheid', maar zienswijzen vanuit het structurele perspectief.

Als we vanuit dit perspectief naar een gezin kijken, zijn *hiërarchie* en het bieden van *emotionele holding* twee belangrijke begrippen. Met name het versterken van de hiërarchie tussen ouder en kind en het bieden van emotionele holding en zorg zijn van belang. Structurele therapeuten letten onder andere op grenzen tussen de verschillende subsystemen van

bijvoorbeeld ouders en kinderen, en op de doorlaatbaarheid van deze grenzen binnen de subsystemen. Structurele therapeuten letten ook op bondgenootschappen tussen de familieleden. Ze maken onderscheid tussen *allianties* en *coalities*. Bij een alliantie hebben twee of meer mensen samen iets gemeen (vader en dochter houden allebei van vissen, moeder en zoon zijn de Feyenoordfans in huis). Bij een coalitie spannen twee gezinsleden samen tegen een derde. Dit kan volgens structurele therapeuten met name problematisch zijn als er in de coalitie een generatonele grens wordt overschreden, zoals bij een vader die tegen zijn oudste dochter klaagt over haar moeder.

Wij proberen in dit artikel het Huis van Andolfi aan te vullen en te verrijken met ideeën vanuit de postmoderne systeemtherapie. De verschillende therapeutische toepassingen van het Huis van Andolfi worden aan de hand van één casus besproken. Om te beginnen gaan we in op het verschil tussen *moderne* en *postmoderne* perspectieven.

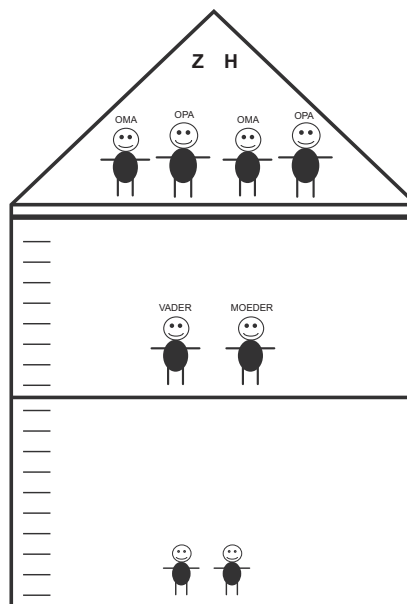
Twee metatheoretische blikken op systeemtherapie: moderne perspectieven versus postmoderne perspectieven

Binnen ons vakgebied kunnen grofweg twee metatheoretische benaderingen worden onderscheiden: een moderne benadering en een postmoderne benadering (Sampolahti & Laitila, 2023). De moderne benadering richt zich onder andere op het identificeren van problemen in het gezin en het toepassen van technieken en interventies om het gezin weer beter te laten functioneren. De moderne perspectieven spreken van het ‘aansturend toepassen’ van technieken en interventies. We zouden de moderne therapeuten als ‘wetend’ kunnen omschrijven. De therapeut ziet zichzelf als bepalend en strategisch, iemand die het gezin de ‘juiste’ richting aanreikt.

De postmoderne benadering daarentegen stelt dat er geen absolute waarheid bestaat, inclusief ‘waarheden’ zoals DSM-classificaties. Het doel is om de cliënt samen met het systeem waarvan hij of zij deel uitmaakt, weer te integreren in de gemeenschap waartoe zij behoren. De postmoderne therapeut heeft vaker een attitude van een collaboratieve bondgenoot, zoals Anderson en Goolishian (1998) dit omschrijven. Deze wordt gekenmerkt door een *not-knowing* houding. Dit betekent dat de therapeut een houding aanneemt waarbij betekenissen niet van tevoren zijn vastgesteld. De postmoderne perspectieven zijn reflectief van aard en richten zich meer op een non-interventieve interpretatie. Of kan samen reflecteren ook als interventie gezien worden?

Beide benaderingen hebben kritiek op elkaar (Minuchin et al., 2007).

Minuchin gaf in een van zijn laatste publicaties vanuit de structurele hoek kritiek op de postmoderne perspectieven. Minuchin vond dat de postmoderne gezinstherapeuten het idee uit het oog zijn verloren dat psychologische symptomen vaak zijn gerelateerd aan familieconflicten. Daarentegen vinden postmoderne therapeuten de structurele therapeut soms dominant en sturend. Zij postuleren dat er niet iets intrinsiek fout is met de familie in de behandelkamer. In het Structuurmodel wordt het ontschuldigende idee aangedragen dat gezinnen gevangen zitten in cybernetische disfunctionele feedbackloops (Minuchin, 2012). Maar volgens McDowell en collega's (2020) schiet het Structuurmodel tekort als er sprake is van dominante discourses in een (sub)cultuur die bepalen wat wel en wat niet kan. Het rigide vasthouden aan het Structuurmodel kan dan zelfs schadelijk zijn. Bijvoorbeeld: vader heeft vroeger geleerd dat vrouwen thuis geen stem hebben en hiërarchisch onder de man staan. Een dochter van zeventien jaar heeft dan immers goede redenen om de hiërarchie uit te dagen als haar moeder dat niet doet.

Figuur 1. Het Huis van Andolfi. Elke generatie heeft zijn eigen verdieping. Boven staan de grootouders. Op de eerste verdieping staan de ouders. Op de begane grond staan de kinderen. De Z staat voor Zorg en de H staat voor Hiërarchie. Op de eerste verdieping worden de beslissingen genomen en wordt de emotionele zorg gedragen.

De vraag die wij ons in dit artikel stellen is: kunnen systeemtherapeuten deze verschillende theoretische perspectieven integreren? Zijn we in staat verschillen en tegenstellingen te verdragen (Van Hennik, 2006)? We beschrijven het Huis van Andolfi aan de hand van de familie Werkman die zich heeft aangemeld voor systeemtherapie.

Beschrijving van het Huis van Andolfi

Maurizio Andolfi stelt voor om het Structuurmodel van Minuchin (1976) uit te leggen aan de hand van de metafoor van een huis (Andolfi et al., 2010). Het Huis van Andolfi (zie figuur 1) geeft beeldend weer wat de posities zijn van de gezinsleden met inachtneming van de verschillende generatieniveaus. Het Huis integreert dus ook aspecten vanuit het intergenerationele perspectief. Het huis heeft drie verdiepingen. De begane grond is de verdieping van de kinderen. Op de eerste verdieping wordt de emotionele zorg voor de kinderen gedragen en bevinden zich de personen die het hoogst in de hiërarchie staan. Op de zolder verblijven de grootouders met hun al dan niet adequate opvoedpatronen naar hun (klein)kinderen rond zorg en hiërarchie.

In het huis zijn trappen waarmee bewoners van de ene verdieping naar een andere kunnen gaan. Die bewegingen zijn soms erg nuttig. Bijvoorbeeld: als er een snelle boodschap gedaan moet worden, zegt vader tegen de oudste dochter: 'Houd jij even een oogje in het zeil bij je broertje?' De dochter komt dan naar boven. Als vader terug is, neemt hij weer zijn positie in op de eerste verdieping. Of: elke maandag past oma op de kinderen en komt zij van de zolder naar beneden. Zij heeft het deels voor het zeggen als ze oppast, maar als ze klaar is gaat ze weer naar boven. Structurele therapeuten kijken of er goed gedefinieerde generatieniveaus zijn met betrekking tot hiërarchie en emotionele zorg. De posities binnen gezinnen op de verschillende generatieniveaus zijn vaak tijdens gezinsgesprekken goed waar te nemen. Tijdens overgangsmomenten in de levenscyclus, zoals geboorten, overlijden, uit huis gaan van kinderen en scheidingen, moet een gezin zich herorganiseren. Het is dan tegelijk de uitdaging om de generatieniveaus in stand te houden.

Het Huis van Andolfi is een poging om complexiteit te vereenvoudigen. Het Huis impliceert geen pathologie, maar is louter een metafoor die verbeeldt wie de emotionele zorg draagt en hoe de gezinnen hiërarchisch in elkaar steken. Gezinstherapeuten proberen samen met de gezinnen te achterhalen volgens welke wetmatigheden hun interacties hierin verlopen. Elk gezin heeft de neiging tot voorkeursinteractiepatro-

nen, waarbij iemand zijn of haar positie in het Huis toebedeeld krijgt én tegelijkertijd op zich neemt.

Wij willen in dit artikel aanvullend illustreren en benadrukken dat een getekend Huis van Andolfi niet dé waarheid impliceert, maar een perspectief is van de aanwezige cliënt(en) op een bepaald moment in de tijd, reflecterend op een specifieke gezinssituatie tijdens een bepaalde periode. Het doel is om samen met het gezin te reflecteren op de tekening en de posities.

Familie Werkman

Aanmelding James en Sarah willen graag zonder hun twee kinderen naar de afspraak komen. Ze geven aan dat het probleem niet bij hun kinderen ligt en ze deze niet te veel willen belasten. Als James en Sarah gaan zitten komen ze direct ter zake. Er is geen strijd over wie begint met praten. Sarah begint staccato te vertellen over dat ze het in de eerste paar jaren na de geboorte van hun tweeling behoorlijk zwaar hebben gehad. Als we even daarna bij James terechtkomen, zoekt hij naar woorden terwijl zijn kin begint te trillen. Ik vraag of het lastig is om hierover te praten. Hij beaamt het. Terwijl zijn ogen vollopen, zegt hij niet te kunnen spreken over dit onderwerp zonder te huilen. James: 'Ik zit vast en ben verdrietig hoe het allemaal gelopen is. Het is allemaal misgegaan na de komst van onze kinderen. Daarvoor was het eigenlijk wel prima. En we hebben een prachtige tweeling gekregen.'

Hun twee zoons zijn nu zes jaar oud, Mathias en Noah. Mathias heeft na de geboorte een half jaar gehuild. Sarah en James hadden het toen moeilijk en sliepen slecht. Sarah kijkt James rustig aan en blijft hem de ruimte geven om te vertellen. 'Na de geboorte hebben we een enorme strijd gevoerd met mijn familie en ik heb toen mijn vrouw niet voldoende gesteund. Ik nam het niet voor haar op toen mijn familie over onze grens ging. Na de geboorte van de tweeling werden onze wensen en grenzen niet gerespecteerd door mijn ouders. We hebben een zware zwangerschap gehad en Sarah was volledig uitgeput na de geboorte van de tweeling. We hadden aangegeven dat we het kraambezoek nog wat wilden afhouden, maar dat werd niet gerespecteerd. Mijn familie is dominant. Elke dag kwamen ze langs en door uitputting hadden we geen kracht om nee te zeggen. De maanden erna werd het er niet beter op. Mathias werd door het consultatiebureau bestempeld als een huilbaby.'

Sarah vervolgt: 'Elke dag belde mijn schoonmoeder mij op, of ze stond onaangekondigd op de stoep. Ze bracht ongevraagd artikelen en boeken over huilbaby's, apparaten die *white noise* genereren en nog veel meer.

Mijn schoonmoeder informeerde niet naar onze mening en bleef steevast informeren hoe de nacht was gegaan.'

Op een zaterdagochtend, toen oma weer eens onaangekondigd op de stoep stond, werd het Sarah te veel. Met een 'kort lontje' van de slechte nachtrust werd ze boos en zei ze tegen haar schoonmoeder dat het niet haar probleem was en dat de continue stroom van advies toch best wel vervelend werd. James' moeder werd boos en begon over haar goede intenties. Ze zei dat het ook haar kleinkinderen waren en dat ze zich zorgen maakte.

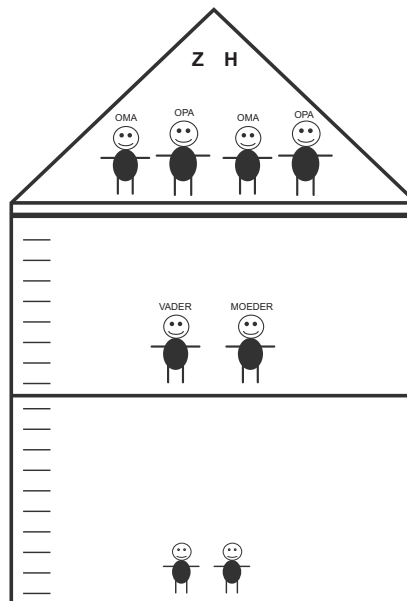
James haakt in: 'Toen kwam ik in mijn pyjama naar beneden en raakte meteen in paniek. Ik wilde niet mijn moeder aanvallen, maar ook niet Sarah afvallen. Het lukte niet echt om positie in te nemen. Ik begon te zeggen dat mijn moeder het vast goed bedoelde en dat Sarah dat niet in twijfel moest trekken. Sarah voelde zich terecht direct verraden door mij.' James kijkt even beschaamd in de richting van Sarah en vervolgt zijn verhaal: 'De ruzie werd nooit echt uitgesproken en de contacten met mijn moeder bleven voor ons beiden erg veel spanning oproepen.'

Sarah vertelt dat ze onbewust had besloten geen ruzie meer te maken met haar schoonmoeder. Onlangs is er, zes jaar na de geboorte van de tweeling, een tweede aanvaring tussen Sarah en haar schoonmoeder geweest. Deze keer kregen ze enorme ruzie over een mogelijke diagnose van een van de kinderen. Oma maakt zich zorgen over de ontwikkeling van hun zoons, terwijl James en Sarah dat niet doen. De moeder van James is erg opdringerig. Daarover zijn ze het allebei eens.

Wat zijn nu de thema's die een rol spelen bij de familie Werkman? Het lijkt te gaan over wie de beslissingen neemt en het lijkt te gaan over zorg dragen. De therapeut vraagt hoe deze thema's een rol spelen in het eigen gezin van herkomst van James en Sarah, en vraagt of ze dat verder willen uitdiepen. Dat willen ze. In de daaropvolgende sessie introduceren we het Huis van Andolfi met de vraag of ze kunnen aangeven hoe het Huis nu zou worden ingevuld.

Introductie van het Huis van Andolfi Tijdens de therapie kan de therapeut het Huis van Andolfi als volgt introduceren. De therapeut tekent een huis met drie verdiepingen (zie figuur 2) en zegt: 'Dit is een huis dat symbool staat voor jullie familie. Op deze verdieping (wijzend op de eerste verdieping) worden de beslissingen genomen én wordt de emotionele zorg gedragen. Hier staan de ouders meestal. De kinderen staan vaak op de begane grond. Soms zweven kinderen wat meer boven de begane grond, omdat ouders en kinderen in sommige gezinnen wat meer samen tot beslissingen komen, of bijvoorbeeld als de kinderen al wat ouder zijn. Op de bovenste verdieping staan de opa's en oma's.'

Tussen de verdiepingen zijn trappen. Als de ouders een weekendje weggaan, komen opa en oma bijvoorbeeld een verdieping naar beneden om op te passen. Daarna gaan ze weer naar boven. Waar staat iedereen bij jullie?' De therapeut kan er van tevoren voor kiezen om een Huis te tekenen waarin de emotionele zorg in kaart wordt gebracht, of een Huis waarin de hiërarchie wordt weergegeven. Soms is het raadzaam beide huizen uit te tekenen, soms is het voldoende om er één te kiezen. In deze casusbeschrijving worden voorbeelden gegeven van de uitwerking van beide huizen.

Figuur 2. Het Huis van Andolfi introduceren. Kies van tevoren of je het huis gaat tekenen aan de hand van het concept hiërarchie of van het concept emotionele zorg. Op de middelste verdieping worden de beslissingen genomen rond hiërarchie en wordt de emotionele zorg gedragen.

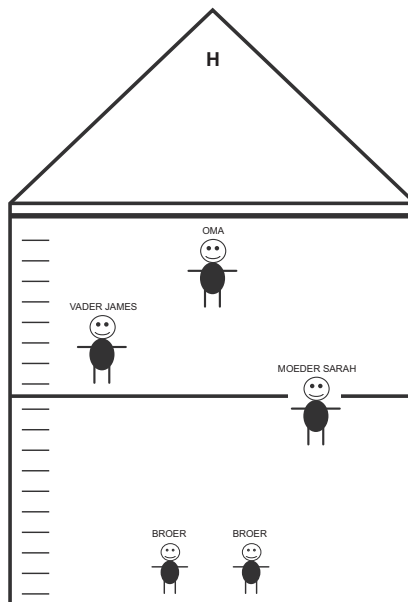
Het Huis van Andolfi in huidige situatie Sarah begint te vertellen terwijl ze het Huis van Andolfi invult (zie figuur 3). Sarah: 'James accepteert het maar gewoon allemaal wat zijn moeder doet. Als James naar zijn moeder luistert, lijkt hij altijd een beetje afgeleid te zijn. Alsof hij er niet helemaal is.' James antwoordt: 'Ik weet dat mijn moeder ingewikkeld is. Als Sarah soms boos reageert, voel ik me vervolgens helemaal vastzitten. Alsof ik niet kan ademen. Ik kan zowel naar Sarah als naar mijn moeder niet meer adequaat reageren.' Sarah geeft aan dat zij het niet meer kan

verdragen om geen stem te hebben. Het voelt alsof zijn moeder ook over haar grens heengaat. 'Wat moet ik nu doen?'

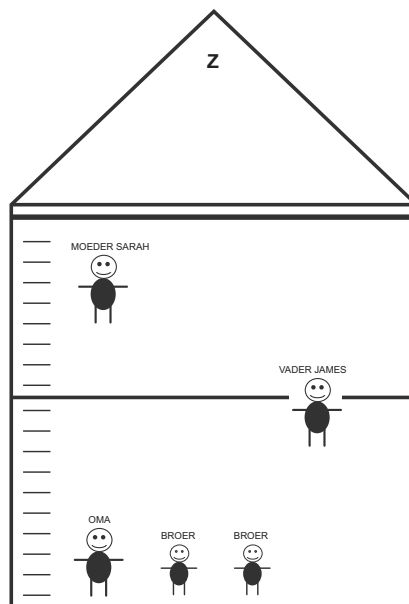
Sarah kijkt James en de therapeut aan. 'Ik loop op eierschalen, James zegt niets, terwijl ik het liefste boos wil worden. Dan ben ik een "gekkie" omdat ik boos word. Maar ik wil dat James mij en onze kinderen beschermt. Iemand moet een grens aangeven. En wie dan? En hoe? Hij begrenst haar niet. Ik heb geen enkel respect meer voor haar. Wie denkt ze dat ze is om ons advies te geven, of zomaar taken over te nemen? Kun jij een conversatie met haar voeren? Of haar begrenzen? Ik wil niet dat ze ons de les gaat lezen met betrekking tot wat er misgaat in onze opvoeding.'

Samen tekenen we het Huis voor de hiërarchie: James' moeder lijkt van de zolderverdieping naar beneden te zijn gekomen om daar te bepalen hoe James en Sarah met de kinderen moeten omgaan. Automatisch komen James en Sarah ook lager te staan en zakken gedeeltelijk naar de benedenverdieping. Ook staat de moeder van James tussen Sarah en James in. De kinderen staan wel onderaan op de begane grond.

Figuur 3. Huis van Andolfi: huidige situatie gezin vanuit het concept hiërarchie. Oma probeert veel te bepalen in het huis. Ze komt tussen James en Sarah in te staan en Sarah verliest hierdoor deels haar hiërarchische positie. De tweeling noemen we 'broer'.

Maar ze geven ook aan dat het Huis van Andolfi er qua zorg anders uitziet (zie figuur 4). Door oma, de moeder van James, een positie te geven, zorgt hij ook een beetje voor haar. Zij is bepalend, maar hij maakt zich al vanaf zijn vroege jeugd zorgen om zijn moeder die volgens hem iets om handen moet hebben, anders gaat ze piekeren. Hij wil voorkomen dat ze weer in een depressie komt. De therapeut vraagt toestemming om ook de stem van oma, de moeder van James, in de kamer te halen en vraagt wat er voor haar op het spel staat. Ze bespreken dat zijn moeder veel tekort is gekomen en zij er alleen voor stond met de kinderen, terwijl ze mentaal behoorlijk instabiel was. Ze concluderen dat ze zich met name door haar angst laat leiden en deze overbezorgdheid wordt nu gericht op haar kleinkinderen. De toon van Sarah en James naar de moeder van James toe wordt milder. Sarah zegt: 'Ik vind het ook wel sneu voor haar, James en de kleinkinderen zijn haar alles, ze heeft verder niet veel meer.' Oma wordt in mindere mate als een tegenstander gezien, los van het feit dat ze vinden dat ze haar nog wel moeten blijven begrenzen.

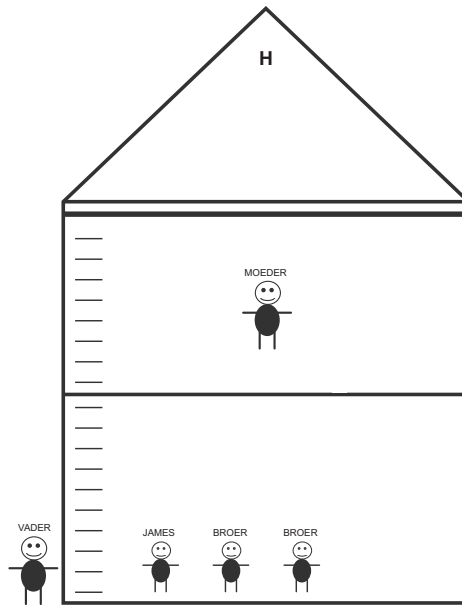
Figuur 4. Huis van Andolfi: huidige situatie gezin vanuit het concept emotionele zorg. Sarah zorgt voor iedereen. James zorgt voor moeder en dit zet het zorgen voor de kinderen onder druk. De tweeling noemen we 'broer'.

Uitdiepen van transgenerationale aspecten Het Huis van Andolfi toont ook een transgeneratieel perspectief. McGoldrick en collega's (2020) beschrijven een *flow of anxiety* die door verschillende generaties wordt doorgegeven. Zij beargumenteren dat elke generatie soortgelijke conflicten en thema's doorwerkt. De conflicten en thema's bij de familie Werkman lijken te gaan over hiërarchie en parentificatie. McGoldrick maakt onderscheid tussen verticale en horizontale stressoren. De verticale stressoren zijn emotionele normen en regels die intergenerationeel worden doorgegeven in families: conflicten en thema's, maar ook familiegeheimen, attitudes, taboes, labels, mythes en beladen onderwerpen. Dit zijn stressoren die onbewust en ongewild worden doorgegeven en herhaald, tenzij een generatie deze flow stopt. Horizontale stressoren zijn alle uitdagingen die bij het leven horen, allerlei onvermijdelijke positieve en negatieve veranderingen en tragedieën, zoals ontwikkelingscrises, grote transities in de familie levenscyclus en onvoorspelbare *life events*, ziekten, scheidingen of het krijgen van kinderen.

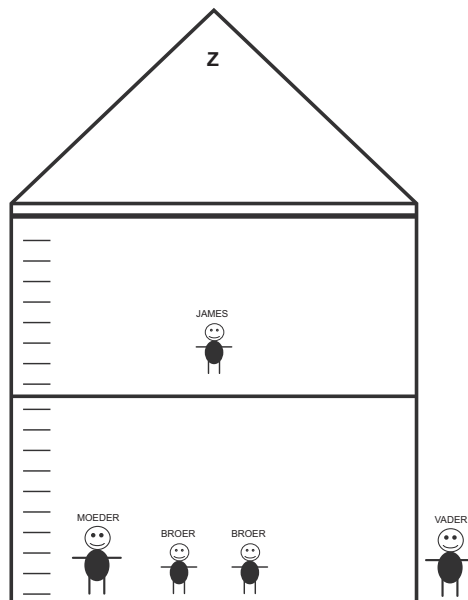
De knooppunten tussen de verticale en horizontale stressoren zijn vaak situaties waarin gezinnen zich moeten herorganiseren en waarin de *flow of anxiety* kan doorstromen. De terugkerende thema's en familiale pijnen krijgen ongevraagd een rol binnen de transities die plaatsvinden in de familiecyclus. Het starten van een gezin is in het geval van de familie Werkman een knooppunt waar de *flow of anxiety* van de generatie van de opa's en oma's doorstroomt naar James en Sarah.

We gaan nu exploreren hoe de Huizen in de gezinnen van herkomst van James en Sarah waren. Met name richten we ons op hoe conflicten rondom parentificatie en hiërarchie zich herhalen.

James' Huis van Andolfi We tekenen twee Huizen van Andolfi, één gericht op de hiërarchie (zie figuur 5) en één op de emotionele zorg (zie figuur 6). James beschrijft zijn gezin van herkomst als een ingewikkeld gezin. James: 'Ik heb twee oudere broers en die leven allebei volstrekt volgens hun eigen regels. Ook vroeger al. Mijn ouders zijn toen ik heel jong was gescheiden en mijn vader zagen we sindsdien weinig. Mijn moeder vertelde dat ik zelf mocht bepalen of ik papa wel of niet meer wilde zien.' James vertelt ook hoe hij zijn opa's en oma's nooit echt gekend heeft. De vader van zijn moeder overleed jong. 'De relatie van mijn moeder met oma was slecht, dus die zagen we ook niet. Ik herinner me dat mijn moeder toen ik twaalf jaar was, naast me kwam zitten toen ik wilde gaan slapen en ze enorm begon te huilen. Ik probeerde haar te troosten. Ze vertelde dat haar vader op jonge leeftijd een einde aan zijn leven had gemaakt en dat ze in de puberteit alleen maar ruzie had met haar moeder. Mijn moeder gaf aan bang te zijn dat ook zij en ik veel ruzie zouden krijgen.'

Figuur 5. Gezin van herkomst van James; hiërarchie tijdens de puberteit. James sprak zijn vader niet, maar zijn moeder 'regeerde' wel met harde hand in huis.

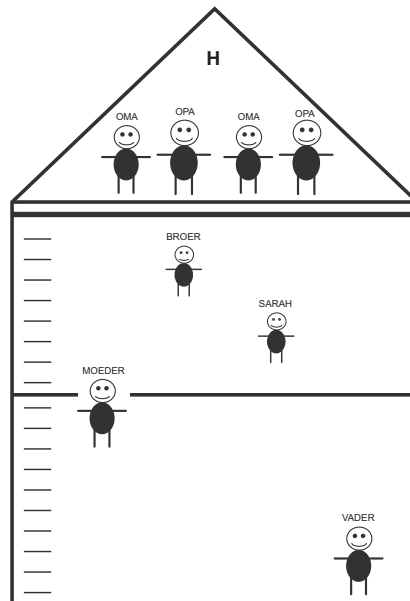

Figuur 6. Gezin van herkomst van James; emotionele zorg tijdens de puberteit. Door goed naar zijn moeder te luisteren, was James ook emotioneel voor moeder aan het zorgen. Zijn behoeften als kind stonden niet centraal.

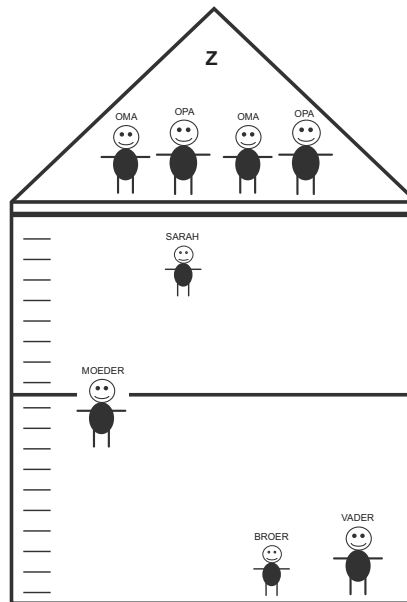
Mama had tijdens mijn jeugd, na de scheiding, hele periodes waarin ze zichzelf niet goed verzorgde. Bij het minste of geringste werd ze heel erg boos. Tegelijkertijd was ze streng. Mijn oudste broers deden veel wat niet mag, maar het meeste buiten het zicht van mijn moeder. Ze gingen snel uit huis toen ze iets ouder waren. Ik bleef nog langer hangen.'

De therapeut vraagt of en hoe de geschiedenis zich herhaalt. 'Ik denk dat ik eigenlijk nog steeds een beetje voor mijn moeder aan het zorgen ben en dat doe ik door haar positie te geven. Maar ook ben ik een beetje de afwezige partner voor Sarah, net zoals mijn moeder ook geen partner had.'

Saraha's Huis van Andolfi We tekenen een Huis van Andolfi aan de hand van vragen over de hiërarchie (zie figuur 7) en emotionele zorg (zie figuur 8) in Saraha's gezin van herkomst. Zij beschrijft haar vader als warm en lief. Sarah: 'Mijn vader kreeg op zijn 48ste een hersenbloeding. Ik was veertien jaar toen hij in de Ziektewet terecht kwam. Bijna alles thuis kwam op de schouders van mijn moeder terecht, die daar erg veel moeite mee had.'

Figuur 7. Gezin van herkomst van Sarah; hiërarchie tijdens de puberteit. Haar moeder had het niet voor het zeggen; Sarah streed met haar broer.

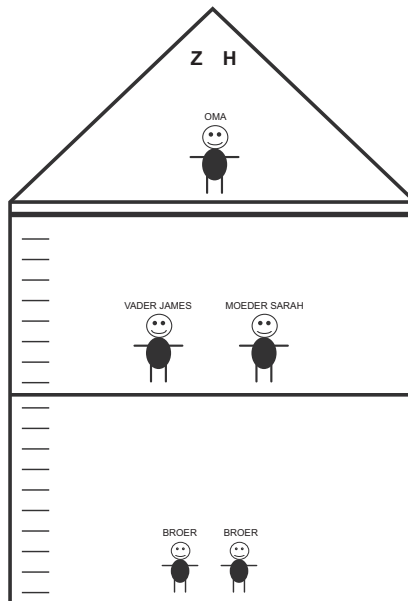
Figuur 8. Gezin van herkomst van Sarah; emotionele zorg tijdens de puberteit. Sarah voelde dat ze voor haar moeder, vader en broer zorgde.

Mijn oudere broer begon zich in die tijd enorm af te zetten tegen mijn moeder. Hij was onhandelbaar en jaren later werd hij gediagnosticeerd met een persoonlijkheidsstoornis. Dit maakte dat ik de rol van mijn moeder begon in te nemen. Ik wilde mama niet tot last zijn. Ook ging ik vol de strijd aan met mijn broer, wat op veel heftige confrontaties uitliep. Mijn vader was eigenlijk een beetje buiten beeld, helaas.'

Ook bij Sarah vraagt de therapeut of en hoe de geschiedenis zich herhaalt in hun eigen gezin nu. Sarah geeft aan dat ze enerzijds voelt weer in een strijd gevangen te zitten. Anderzijds zegt ze tegen wil en dank weer aan het zorgen te zijn voor een moederfiguur, haar schoonmoeder in dit geval. Ze voegt eraan toe, 'en ook nu voelt het eenzaam'. Sarah vraagt zich hardop af wie er voor haar is.

Andolfi's Huis van de toekomst James en Sarah hebben samen een verhaal geconstrueerd, een narratief waarin beiden zich kunnen vinden. Het is een verhaal waarbij ze voldoende begrijpen dat het 'ging zoals het ging'. Nu gaat de therapie een volgende fase in. Samen gaan ze reflecteren welke nieuwe posities ze willen innemen en hoe ze dat denken te gaan doen. Er volgt een rijk en reflectief gesprek waarin ze brainstormen, grappjes maken, twijfels bespreken, en waarin het voornamelijk voelt dat ze samenwerken, zo geven ze aan het eind van de sessie als feedback terug.

In de volgende sessie tekenen we Andolfi's Huis van de toekomst (zie figuur 9). 'Wat zou jullie wens zijn met betrekking tot het Huis van de toekomst?' vraagt de therapeut. James: 'Het lijkt mij nogal evident.' Sarah knikt al zonder dat James iets heeft gezegd. 'We willen goed samenwerken.' Sarah voegt eraan toe: 'Samen een team zijn. Oma begrenzen.' De therapeut vraagt of ze gezamenlijk Andolfi's Huis van de toekomst willen tekenen op een manier waarop ze er beiden achter zouden kunnen staan. De therapeut vraagt hoe ze dat zouden kunnen doen. Sarah en James kijken elkaar aan. Het is even stil. James geeft aan dat hij eigenlijk wat volwassener moet worden. Hij vertelt dat hem dat duidelijk wordt nu hij het zo helder ziet staan op het whiteboard: 'Dat is mijn uitdaging.' Hij vervolgt: 'Ik denk dat we heel veel dingen zouden kunnen proberen. Ik zou gewoon een keer even met mijn moeder moeten gaan zitten en vertellen dat wij dit niet meer wensen.' Sarah vervolgt: 'En als dat onvoldoende werkt zou ik ook met haar kunnen praten.' James reageert: 'En als dat niet werkt moeten we misschien wat meer afstand inbouwen.' Sarah zegt: 'Dat zien we dan wel weer.' De therapeut geeft ten slotte aan dat het echt niet in een keer goed hoeft te gaan en dat het vast een kluit wordt om oma

Figuur 9. Het Huis van de toekomst. Sarah en James tekenen het huis zoals zij het zelf zouden willen in de toekomst. Sarah en James hebben de wens om zelf als ouders de hiërarchie en emotionele zorg weer op zich te nemen en oma te ontslaan uit haar rol. De vraag die centraal staat: hoe zien ze dit voor zich?

goed te begrenzen, maar dat ze er samen in overleg voor een groot deel goed uit kunnen komen. Ze weten nu welke intergenerationele thema's er in hun gezin spelen en proberen zich hiervan bewust te zijn. In de komende sessies richten we ons op het innemen van de nieuwe posities. We laten de rol van het Huis van Andolfi in deze fase van de therapie voor een ander artikel.

Conclusie

Verschillende perspectieven met andere uitgangspunten hoeven niet altijd te conflicteren of elkaar te bijten. Vanuit een eclectisch denken kunnen moderne theorieën, zoals het structurele perspectief, worden verrijkt met postmoderne attitudes en ideeën. Zo hebben wij geïllustreerd dat het Structuurmodel gecombineerd kan worden met een postmoderne attitude. De kritiek van Minuchin dat postmodernen vergeten dat symptomen gerelateerd zijn aan conflicten en de kritiek andersom dat er niet iets mis is met de gezinnen, maar dat ze gevangen zijn in feedback-loops, zijn mogelijk allebei waardevol. Graag zetten we de deur open naar het gebruik van creativiteit in het aanmeten en inzetten van postmoderne attitudes en perspectieven bij het gebruik van moderne interventies en perspectieven.

Onze ervaring leert dat het Huis van Andolfi zich met succes laat inzetten in verschillende behandelcontexten, zoals de jeugdzorg, kinder- en jeugd-ggz en in behandeltrajecten binnen de ggz voor (jong)volwassenen. Vanwege het simpele en beeldende karakter van het Huis van Andolfi is het ook geschikt in gezinnen met minder groot vermogen tot abstracte reflectie. Het therapeutisch systeem kan gezamenlijk het Huis van Andolfi tekenen en het bekijken alsof het een kunstwerk is. Vervolgens is het afwachten welke reflecties, beelden, verhalen en ideeën er boven komen drijven. De stemmen van al de aanwezigen en wellicht ook de afwezigen mogen gehoord worden. Deze stemmen en opvattingen mogen ook verschillen. In de praktijk zien de auteurs dat cliënten hun creativiteit uiten met betrekking tot het Huis van Andolfi. Ze eigenen zich de metafoor toe, voegen soms een tuinhuis toe, terwijl andere cliënten mensen op het dak of in de kelder tekenen. De auteurs verwelkomen deze initiatieven. Met name is het van belang gezamenlijk te onderzoeken waartoe het Huis van Andolfi cliënten aanzet. Wij zijn van mening dat moderne concepten zoals het Structuurmodel ook door postmodern georiënteerde therapeuten zinvol toegepast kunnen worden.

Maarten van der Linde is gz-psycholoog en systeemtherapeut bij The Practice (Hilversum) en Ouders Inc. (Rotterdam). E-mail: info@thepractice.nl

Nashwa Gawad is pedagoog en systeemtherapeut bij The Other Stories (Hilversum). E-mail: info@theotherstories.nl

Literatuur

- Anderson, H., & Goolishian, H. (1998). Human systems as linguistic systems. *Family Process*, 27, 371-393.
- Andolfi, M., Falcucci, M., Mascellani, A., Santona, A., & Sciamplicotti, F. (2010). *Het kind in gezinstherapie*. Hogrefe.
- Andolfi, M., & Mascellani, A. (2012). *Adolescenten in gezinstherapie*. Hogrefe.
- Berkvens, E., & Robbe, M. (2012). Structureel perspectief. In A. Savenije, M.J. van Lawick, & E.T.M. Reijmers, (red.), *Handboek systeemtherapie* (2de geheel herziene druk, pp. 283-293). De Tijdstroom.
- Hennik, R. van (2006). Over jongleren. *Systeemtherapie*, 18(3), 133-149.
- McDowell, T., Knudson-Martin, C., & Bermudez, J.M. (2020). Derde orde denken in gezinstherapie – aandacht voor sociale rechtvaardigheid in de praktijk van gezinstherapie. *Gezinstherapie Wereldwijd*, 31, 99-119.
- McGoldrick, M., Gerson, R., & Petry, S. (2020). *Genograms – Assessment and Intervention* (4th ed.). W.W. Norton & Company.
- Minuchin, S. (1976). *Families and family therapy*. Harvard University Press.
- Minuchin, S. (2012). *Families and family therapy*. Routledge.
- Minuchin, S., Nichols, M.P., & Lee, W.Y. (2007). *Assessing families and couples*. Pearson.
- Sampolahti, T., & Laitila, A. (2023). Play and liberty – A brief incursion into some ideological currents in the history of systems-oriented family therapy. *Family Process*, 62, 35-48.